

Misdaad in vroeger eeuwen: gruwelijke straffen

Als de baljuw zijn werk deed

50 Janny Roos - Museum Hoeksche Waard

Museum Hoeksche Waard bestaat 50 jaar. Dit wordt gevierd van maart 2018 tot mei 2019. In de expositie '4000 jaar Hoeksche Waard' in boerderij Oost Leeuwenstein in Heinenoord, wordt de bezoeker meegenomen langs 50 onderwerpen, die samen de geschiedenis van de Hoeksche Waard vertellen.

Op 2 november 1635 stond voor de "Hooge vierschaer der heerlijkheit van Strijen" terecht Cleys Jansz Vinck, 25 jaar oud, geboren te 's-Gravendeel. Hij had vijf mensen met zijn mes verwond, toen geprobeerd werd hem gevangen te nemen wegens een eerdere steekpartij. Op 9 november al werd de straf ten uitvoer gelegd: hij werd gezeseld en voorgoed verbannen uit Holland en 'Westvriesland', zo blijkt uit het boek 'Justitiekantons in vroeger tijden' van Harry Aardoom.

Misdaad was een groot probleem in die dagen. De Hoeksche Waard had er flink mee te kampen, vooral met rondtrekkende groepen zwervers, die de dorpen onveilig maakten. Een kleine veertig inwoners van Klaaswaal ondertekenden in 1678 een rekest aan de ambachtsheren van Cromstrijen, waarin zij zich erover beklagden dat ze een winter lang waren geteisterd door bedelaars en vagebonden. Die be-

dreigden de bevolking, eisten geld, eten en goederen, aldus het boek 'Besturen op het Hollandse platteland' van Arjan Nobel. De baljuw was degene die geacht werd daartegen op te treden, maar de dorpingen beweerden dat zij hem de hele winter nauwelijks hadden gezien. Als de baljuw zijn werk wél deed, waren bij een ver-

RONDTREKKENDE ZWERVERS, DIE DE DORPEN ONVEILIG MAAKTEN

oordeling de straffen meestal niet mals. Brandmerken was wel het minste, dan kwam je er nog 'met een sisser' vanaf. Verbanning, het afsnijden van lichaamsdelen, geselen, kielhalen, het zat allemaal in de gereedschapskist van de Hoge Vierschaar. Die had ook een vakje met een collectie 'doodstraffen'. Onthoofding werd meestal toegepast bij moord

Raad- en Regthuis 's-Gravendeel ca. 1957 (Tekening: RAD-Dordracum Illustratum)

en doodslag en als de bestrafte tot de hogere standen behoorde. Dieven werden doorgaans opgehangen en moordenaars geradbraakt. De veroordeelde werd dan uitgestrekt op de spaken van een rad vastgebonden. Met een ijzeren staaf werd vervolgens op de ledematen geslagen totdat alle bot-

ten hierin waren versplinterd. Tot slot werd de 'genadeslag' op de hartstreek toegediend, wat de veroordeelde uiteraard niet overleefde. Maar de beul had nog meer in zijn pakket: wurgen, verdrinken, levend begraven, levend verbranden en vierdelen. De laatste straf hield in dat aan elk been en

aan elke arm een paard werd gebonden, dat werd opgejaagd, zodat de veroordeelde naar vier kanten uiteen werd gereten. Het hielp allemaal niet om de misdaad uit te bannen. De laatste terechtstelling in Nederland was in 1860, in 1870 werd de doodstraf uit het burgerlijk wetboek geschrapt.

Het verminken van mensen verdween in de 18de eeuw, evenals geselen en kielhalen, die trouwens niet zelden de dood tot gevolg hadden. Wel was er na de Tweede Wereldoorlog Bijzondere Rechtspraak, die doodvonnissen mogelijk maakte. Oorlogsmisdadigers vonden de dood door de kogel.